

נתנאל רייך

עקידת יצחק

פתיחה

"והא-להים נסה את-אברהם"

הדרישה הנפשית רוחנית מאברהם

"לך-לך" הראשון ו"לך-לך" האחרון

ההתבטלות הנדרשת מאברהם

אהבתו הגדולה של אברהם

"א-להים יראה-לו השה"

מדרגה חדשה בעבודת ה'

שיא - "וישלח אברהם את-ידו"

התפתחות - "אל-תשלח ידך אל-הנער"

"ויעלהו לעלה תחת בנו"

"ויקרא אברהם שם-המקום ההוא ה' יראה"

מבנה פרשת העקידה

סוף דבר

פתיחה

במאמר מתוארים השלבים השונים במהלך הרוחני שעובר אברהם אבינו בפרשת העקידה. בשלב הראשון מגיע אברהם אבינו למדרגה של יראת א-להים, בשלב השני עולה אברהם ממדרגה של יראת א-להים, התבטלות לא-להים, ומגיע אל מדרגה של הרמוניה וחיים עם ה'.

"והא-להים נסה את-אברהם"

מהו נסיון? לכאורה נסיון הוא בדיקה של האדם. ניתנת לאדם האפשרות לבחור בין טוב למוטב, וממתינים לראות מה תהיה בחירתו. מטרת הנסיון היא לראות האם הוא צדיק ויבחר בטוב, או רשע, ויבחר ברע.

הבנה זו קשה. מדוע בוחן כליות ולב צריך מבחן חיצוני על מנת לדעת דבר מה על האדם? ועוד, מה התועלת שיש לקב"ה בידיעה האם אברהם מוכן, או לא מוכן, להעלות את בנו לעולה?

מדרש תנחומא, המובא לפנינו (תנחומא וירא כ ובשינויים קלים בבראשית רבה פרשה נה,ב), עוסק בנסיון בעקבות הפסוק (תהילים יא,ה) "ה' צדיק יבחן". בעקבות הפסוק מתעוררת השאלה, מדוע בוחן ה' דווקא את הצדיק? לכאורה צריך היה לבחון את הרשע או את מי שלא ברור האם הוא צדיק או רשע!

"והא-להים נסה, זה שאמר הכתוב ה' צדיק יבחן (תהילים יא) אמר רבי יונה: הפשתן הזה כל זמן שאתה כותש עליו משתבחת. אימתי? כשהוא יפה אבל כשהוא רע אתה כותש עליו והוא מתפקע. כך אין הקב"ה מנסה אלא לצדיקים. א"ר יהודה בר שלום: היוצר הזה אינו מקיש על כלי וקנקן רעוע שלא ישבר, ובמה הוא מקיש? על הבריא, כך אין הקב"ה מנסה לרשעים אלא לצדיקים שנאמר ה' צדיק יבחן. א"ר אלעזר: (משל) לבעל הבית שיש לו ב' פרות אחת כחה יפה ואחת כחה רע, על מי הוא מטיל את העול לא על אותה שכחה יפה? הוי אומר ה' צדיק יבחן. לכך נאמר, והא-להים נסה את אברהם."

במדרש זה יש שלושה הסברים למהותו של הנסיון. נסקור את ההסברים מן הסוף להתחלה. **ר' אלעזר** אומר שהניסיון הוא הטלת משימה על הצדיק. כשם שכאשר יש משימה כבדה, עול כבד, מטילים את העול על הפרה שכוחה יפה - כך כאשר יש משימה רוחנית כבדה, ה' מטיל אותה על מי שכוחו יפה וידוע שיוכל לעמוד בנסיון. לפי הסבר זה, העקידה הייתה משימה שצריכה להיעשות ה' הטיל אותה על אברהם כי רק אברהם יוכל לעמוד במשימה קשה זו.

רבי יהודה בר שלום אומר שמטרת הניסיון היא להראות או לפרסם דבר מה. יוצר הכלי מראה לקונה עד כמה כליו חזקים וטובים, ע"י שהוא מקיש על הטובים שבהם. כך ה' בוחן את הצדיק כדי שיראו את המתנסה מצליח לעשות דבר מה. לפי הסבר זה המלה ניסיון היא מלשון נס, דגל, דבר שנועד שיראו אותו מרחוק, כמו: "ויהיו לנס" (במדבר כו,ז), "ונשא-נס לגויים מרחוק" (ישעיה ה,כו).

אם כן, ניסיון העקדה היה לצורך אחרים, כדי שאחרים יראו את אברהם מבצע את העקדה, וילמדו מכך לקח¹.

רבי יונה אמר שכשם שהכתישה משבחת את הפשתן, כך המבחן משבח את הצדיק. הניסיון משבח את המתנסה ומרומם ומעצים אותו, העמידה בניסיון מצמיחה ומגלה באדם כוחות חדשים. לפי הסבר זה, המלה ניסיון היא מלשון להרים על נס, מוט גבוה. כמו: "ושים אותו על נס" (במדבר כא, ח).
אם כן, ניסיון העקדה בא כדי לרומם ולהעצים את אברהם².

בדברים שלהלן ננסה ללכת בעקבות המדרש וללמוד את פרשת העקידה בשני אופנים:
1. נראה את פרשת העקידה כתהליך רוחני בונה שעובר על אברהם אבינו. בכך נלך בדרכו של ר' יונה, שתפקיד הניסיון היה לרומם את אברהם אבינו.
2. נלמד מהתהליך שעבר על אברהם אבינו, לגבי עבודת ה' שלנו. בכך נלך בדרכו של רבי יהודה בר שלום, שתפקיד הניסיון היה ללמדנו לקח.

הדרישה הנפשית-רוחנית מאברהם

בפרק זה נראה כיצד ה' רומז לאברהם, וכיצד התורה רומזת לנו, שאברהם נדרש לעבור מסע רוחני על מנת להעלות את יצחק לעולה. בנוסף, נראה אלו מידות נפש ולאיהז הקלך רוח נפשי אברהם נדרש כדי להצליח להיענות לציווי הא-לוהי להעלות לעולה את בנו.

"לך-לך" הראשון ו"לך-לך" האחרון

הביטוי (בראשית כב, ב) "ולך-לך אל-ארץ המריה" מדריך אותנו להשוות את פרשת העקידה (בראשית כב) לתחילת פרשת לך לך (בראשית יב), שכן הביטוי 'לך לך' מצוי רק פעמיים בכל התנ"ך, בפרשיות אלו.
בטבלה שלפנינו מובאות חלק מן ההקבלות וההבדלים שבין שני הציוויים³:

¹ בדרך זו, באופן כללי, הלכו הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ג פרק כד) הראי"ה (אגרות הראי"ה, אגרת שעט, כרך ב, ירושלים, תשכ"ב עמ' מג), הרב מרדכי ברויאר (פרקי מועדות כרך ב, עמ' 421-409).

² בדרך זו, בקירוב, הלך הרמב"ן (עה"ת בתחילת בראשית כב ובהמשך על פסוק יב).

³ שינויים נוספים אליהם לא התייחסנו הם ההמון הרב ההולך עם אברהם ב"לך-לך" הראשון אל מול אברהם ההולך יחידי ב"לך-לך" האחרון, וכן המזבח הנבנה בשני הסיפורים.

בראשית יב	בראשית כב
לך לך (פסוק א) וילך אברם כאשר דבר אליו ה' (פסוק ד)	ולך לך (פסוק ב) ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלוקים (פסוק ג)
אל-הארץ אשר אראך (פסוק א) וירא ה' אל-אברם (פסוק ז)	על אחד ההרים אשר אמר אליך (פסוק ב) וירא את המקום מרחוק (פסוק ד)
מארצך וממולדתך ומבית אביך (פסוק א)	את בנך את יחידך...את יצחק (פסוק ב)
ואעשך לגוי גדול (פסוק ב)	והעלהו שם לעלה (פסוק ב)
שם ה' לכל אורך הפרשה	3. שם אלקים בתחילת הפרשה ושם ה' בסוף הפרשה
<p>4. 5. הדמיון בין הפרשות, בין שתי קריאות ה"לך-לך", הוא בכמה נקודות:</p> <p>1. בשתי הקריאות, אברהם מצטווה ללכת ליעד לא ידוע, יעד שמיקומו יודע רק בהמשך. מדוע לא גילה ה' לאברהם כבר מן ההתחלה לאן פניו מועדות?</p> <p>בפרשת העקידה הדבר בולט יותר, שכן למקום אליו הולך אברהם אין שם. שלוש פעמים נקרא היעד אליו הולך אברהם "המקום" (פסוקים ג,ד,ט), ורק לקראת סוף הפרשה, בפסוק יד, כתוב "ויקרא אברהם שם-המקום ההוא ה' יראה".</p> <p>נראה שהפרשה רומזת לנו שההליכה של אברהם אבינו וחוסר המיקוד והשם של היעד הוא עניין מהותי - שכן הפעל ה.ל.ך. חוזר ארבע פעמים בפרק יב (פסוקים א,ד,ה),</p>	

וחמש פעמים (כב,ב,ג,ה,ו,ח) בבראשית כב⁴.

כדי להבין את פרשת העקידה, צריך להבין מדוע ההליכה היא כה משמעותית. מה פשר ההליכה של אברהם ומדוע לא נזכר המקום בשמו?

נראה שהליכתו של אברהם מבית אביו אל ארץ ישראל היא לא רק הליכה גיאוגרפית, אלא גם הליכה רוחנית⁵. כאשר אברהם הולך "אל הארץ אשר אראך" פירוש הדבר - ארץ שאי אפשר לומר, מהנקודה שאברהם נמצא בה עכשיו, מה שמה. אי אפשר לנקוב בשם הארץ, לא בגלל שטכנית קשה להגות אותו, אלא מכיוון שהשם מקפל בתוכו את המשמעות והמדרגה הרוחנית של היעד, ואברהם עדיין איננו בר-תפיסה של משמעות ומדרגה זו.

הליכתו של אברהם לארץ ישראל חושפת בפניו עולם חדש, מדרגה חדשה. כך גם בפרשת העקידה. הליכת אברהם להעלות את בנו לעולה "על אחד ההרים אשר אומר אליך", היא הליכה גם גיאוגרפית וגם הליכה רוחנית שמביאה את אברהם למדרגה חדשה, שאין משמעות לשמה למי שנמצא במדרגה נמוכה יותר.

2. בשתי הפרשיות אברהם נקרא להתנתק מהעבר או ההווה הידוע, וללכת לעתיד לא ידוע. בשתי הפרשיות מודגש עד כמה ההתנתקות קשה בכך שהדבר שממנו מתנתקים מכונה בשלושה תיאורי חיבה.

כשהקב"ה מצוה את אברהם "ולך-לך אל-ארץ המריה", אברהם לבטח נזכר באותה פעם ראשונה שהקב"ה התגלה אליו ואמר לו "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך". קריאת ה"לך-לך" השנייה, היא המשך לקריאת ה"לך-לך" הראשונה. מי שנענה לקריאה הראשונה, ייענה לקריאה השנייה.

דווקא לאור הדמיון בין שתי הקריאות הללו, בולט השוני הגדול ביניהם. בבראשית יב מטרת ההליכה היא "ואעשך לגוי גדול" (פסוק ב), ואילו בבראשית כב מטרת ההליכה היא "והעלהו שם לעלה" (פסוק ב). מטרת שתי ההליכות הפוכות, סותרות.

מחד, ההליכה לארץ המוריה היא המשך ההליכה לארץ כנען. מאידך, היא ניפוץ כל ההבטחות שניתנו לאברהם ערב ההליכה לארץ כנען. לא ברור איך ההליכה לארץ המוריה להעלות שם את יצחק שם לעולה, עולה בקנה אחד עם כל ההבטחות, כגון "ואעשך לגוי

⁴ בלי למנות את ההליכות המוזכרות אחרי שאברהם מגיע למקום העקידה.

⁵ פעמים שפועל טכני רומז על הֶלֶךְ נפשי או רוחני העומד מאחורי הפעולה הטכנית. לדוגמא: הפועל ה.ל.ך. במדבר כב, שם השאלות האם בלעם הולך ועם מי הוא הולך קשורות בשאלה על דעת מי הוא הולך; הפועל ע.ל.ה. וי.ר.ד. במלכים ב פרק א; דברי ר' אלעזר בתלמוד בבלי סוטה י"א.

גדול" (יב,ב). אברהם לא מבין, אך הוא מבטל את עצמו, רצונותיו והבנתו, ונענה לציווי האלה⁶.

ההתבטלות הנדרשת מאברהם

עקידת יצחק מתרחשת אחר לידת יצחק וגירוש ישמעאל. לידת יצחק מלווה בשמחה גדולה: "ותאמר שרה צחק עשה לי א-להים כל-השמע יצחק-לי" (בראשית כא,ו). אונקלוס מתרגם "ואמרת שרה חדוא עבד לי ה' כל דשמע יחדי (=ישמח) לי". דהיינו, גם שרה שמחה וגם כל מי ששמע שמח⁷. גם אברהם שמח: "ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק" (שם כא,ח).

הפסוק מציין "ותלד שרה לאברהם בן לזקניו" (שם כא,ב). אין זה רק מידע עובדתי יבש, שכן אנחנו כבר יודעים שיצחק נולד כאשר אברהם היה בן מאה שנה (שם כא,ה). יש מקום לפרש שביטוי זה בא לציין את החיבה והאהבה הרבה הקיימת בין אברהם ליצחק⁸.

משמעות גירוש ישמעאל היא "כי ביצחק יקרא לך זרע" (שם כא,יג). יצחק הוא הבן הממשיך את אברהם, הוא הנקרא זרע לענין הברכות שה' הבטיח לזרעו של אברהם "לזרעך אתן את-הארץ הזאת" (שם יב,ז). ביצחק יתקיים "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם" (טו,יג) ואת הברכה הנלווית לכך "לזרעך נתתי את-הארץ הזאת מנהר מצרים עד-הנהר הגדל נהר-פרת" (שם טו,יח), וכן "והקמתי את-בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריך לדרתם לברית עולם, להיות לך לאי ולזרעך אחריך... זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריך, המול לכם כל זכר" (שם יז,ז-י). כל הברכות הללו אמורות להתקיים ביצחק.

יצחק הוא בנו יחידו של אברהם, הבן שאליו חיכה אברהם כל חייו, הבן שהוא כל כך שמח בו ואותו הוא כל כך אוהב, הבן בו טמון כל עתידו של אברהם, כל תקוותיו, עליו נאמרו כל הברכות המובטחות לזרע. לא ברור איך ההליכה לארץ המוריה, להעלות את יצחק שם לעולה, עולה בקנה אחד עם כל ההבטחות. אברהם יודע שבהעלאת בנו לעולה, הוא יסתום את הגולל על כל תקוותיו ועתידו.

עקידת יצחק מתרחשת לאחר הקריאה בשם ה' א-ל עולם. עד עכשיו אברהם קרא בשם ה' (בראשית יב,ח; יג,ד). עכשיו קריאתו של אברהם מתפתחת לקריאה בשם ה' א-ל עולם

⁶ השוואה זו מסבירה לנו למה אברהם לא מתפלל על יצחק כמו שהוא מתפלל על סדום, אברהם מבין שזו שליחות בדיוק כמו ה"לך-לך" הראשון.

⁷ וכן רס"ג, רש"י, ספורנו ועוד הלכו בדרכו של אונקלוס ופרשו "לצחק" מלשון שמחה.

⁸ כמו שיעקב אהב את יוסף מכיוון שהוא היה בן הזקונים "וישראל אהב את יוסף מכל-בניו כי-בן-זקונים הוא לו" (לז,ג). שני האנשים היחידים בתנ"ך שנקראו בני זקונים הם יצחק ויוסף.

(בראשית כא, לג). דווקא אחרי הפסגה החדשה של פועלו של אברהם, הקב"ה מצווה את אברהם לעשות את ההיפך מכל מה שאברהם מנסה להפיץ: אברהם מפיץ את הקריאה בשם ה', את המוסר והצדק⁹, והקב"ה מצווה את אברהם לעשות את ההיפך מהמוסר. אברהם יודע שבהעלאת בנו לעולה, הוא עלול להביא את הקץ לכל פעולו המוסרי והרוחני בעולם. ככל הנראה הוא עתיד להרוס במחי יד את כל ההשפעתה המבורכת שהצליח להשפיע על בני דורו. אברהם מצווה לעשות מעשה כואב, אכזרי, לא אבהי, לא אנושי, לא מוסרי, מעשה שלא תואם את תכונותיו של הקב"ה כפי שאברהם מכיר אותו. אברהם נדרש לעשות מעשה לא מובן, מעשה שסותר את כל עולמו הפנימי. אולם, על אף שאברהם לא מבין, הוא מבטל את עצמו, רצונותיו והבנתו, ונענה לציווי האלוהי.

לעיקרון ההתבטלות בפני רצון א-להים שאליו נדרש אברהם, יש ביטויים נוספים בפרשה: **א.** בחצי הראשון של פרשת העקידה מופיע שם א-להים, בחצי השני של פרשת העקידה מופיע שם ה'. לעומת שם ה' המבטא יחס וקשר לאדם, שם אלוקים משמעו הכוח המניע את חוקי הטבע. מבחינת היחס לאדם שם א-להים מבטא יחס אנונימי לעולם ולאדם¹¹. ייתכן ששימוש בשם א-להים בתחילת הפרשה מבטא, ריחוק מסוים, יחס של יראה, של קבלת עול (אף ללא הבנה). שימוש בשם א-להים מבטא את הפער הקיים בין האדם לא-להי, בבחינת "כי הא-לוהים בשמים ואתה על-הארץ על-כן יהיו דבריך מעטים" (קהלת ה, א).

אברהם לא יכול להבין את הציווי הזה, מכיוון שמקורו הוא במקום הנמצא מעל השגת בשר ודם. אולם, אברהם נדרש לקיים גם ציווי שהוא לא מבין ולא יכול להבין, אברהם נדרש להתבטל בפני הא-להים.

ב. בפעם הראשונה, א-להים קורא לאברהם פעם אחת (פסוק א), דבר המבטא פורמליות וריחוק מסוים. לאחר שאברהם עומד בניסיון, מלאך ה' קורא לאברהם פעמיים (פסוק יא) "אברהם אברהם", דבר המבטא חיבה וקרבה¹².

ג. אברהם נדרש ללכת למקום לא מזוהה ולא ידוע. מקום זה נמצא עדיין מחוץ לידיעתו ומעבר להשגתו. בדרך אברהם נושא את עיניו ורואה את המקום **מרחוק**. ביטוי גיאוגרפי זה יכול להיקרא גם כתיאור ספרותי, כמשל. מקום זה עדיין נמצא מעבר לאברהם ומעבר

⁹ ראה בתלמוד הבבלי מסכת סוטה דף י ע"א-ע"ב את דברי ריש לקיש על פסוק זה (בראשית כא, לג).

¹⁰ "כי ידעתיו למען אשר יצוה את-בניו ואת-ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" (יח, יט).

¹¹ כוזרי מאמר רביעי סימנים א-ג.

¹² ראה תוספתא ברכות פרק א הלכה יד, בראשית רבה (וילנא) פרשה נו, ז ד"ה ויקרא אליו.

לעולם המושגים שלו, מעבר להווה שלו. עקידת יצחק תביא את אברהם למקום שהוא רחוק ממנו כרגע, למדרגה גבוהה יותר, לעתיד שהוא מעבר לעולם המושגים הנוכחי שלו¹³.

איך מגיעים אל המקום זה?

ההליכה לאותו מקום היא תחת הכותרת (שם פסוקים ג, ט) "אל-המקום אשר-אמר-לו הא-להים". כל ההליכה היא מכיוון שכך אמר לו א-להים, כך הוא צווה. ההליכה כולה נובעת מהתבטלות אל דבר הא-להים. הליכה כזו תביא את אברהם אל אותו מקום. הבסיס או התוכן של אותו מקום, של המדרגה החדשה, הוא ההתבטלות המוחלטת לרצון ה'. את זה אברהם מוציא מן הכוח אל הפועל בהליכתו לעקוד את בנו.

ד. מעשה העקידה מאופיין בפעלים רבים. מעשי אברהם מתוארים בצורה מפורטת, רוויית פעלים. לעומת זאת, אין תיאורי רגשות או מחשבות הקיימים אצל אברהם ויצחק. לדוגמא: תחילת המסע עמוס בפעלים ללא רגשות או מחשבות "וישכם... ויחבש... ויקח... ויבקע... ויקם וילך אל-המקום אשר-אמר-לו הא-להים" (פסוק ג). גם ברגעי השיא, הפסוק מתאר התעסקות רבה ללא תיאור רגשות ומחשבות, על ידי שימוש בפעלים רבים ותכופים "ויבואו אל המקום אשר אמר לו הא-להים, ויבן... ויערך... ויעקד... וישם..." (פסוק ט). בפסוק י, התורה מותחת רגע קטן, את רגע השיא, ע"י ריבוי פעולות יחסית לזמן כה קטן¹⁴ "וישלח אברהם את-ידו ויקח את-המאכלת לשחוט את-בנו".

אמנם, ישנן שיחות קצרות בין הדמויות השונות, שמהן ניתן לנסות להתרשם מהם רגשות הדוברים, אולם גם כך הדברים נותרים עלומים ברובם.

¹³ להשלמת העניין יש להעיר שמרגע שאברהם רואה את המקום מרחוק (פסוק ד), מתחילה הליכה שאין לנערים חלק ומושג בה. אברהם צריך להשאיר אותם עם החמור, ולהמשיך ללכת יחד עם יצחק. כמו בעלייה להר סיני, שם לא כולם ראויים לגשת אל ההר, לא כולם בעלי מדרגה כזו המאפשרת לעלות אליו (שמות יט, יב; כד, א, ב, ד). הנערים לא ראויים, לא שייכים וכד' (עיין רש"י הירש בראשית כב, ה). כשמגיע הרגע ומחלקים את הקבוצה לשנים, יש כאלה ששייכים לחמור ויש כאלה ששייכים למקום. מי ששייך לחמור נשאר עם החמור, ומי ששייך למקום הולך אל המקום. פרשנות זו בפרשת העקדה מקבלת חיזוק מכך שלשון הכתוב בעלייה אל הר סיני מקבילה לשלשון הכתוב בפרשת העקידה (מקור ההקבלה בפירוש דעת מקרא על בראשית עמ' קכז, ובמאמרו של י' גרוסמן "וירא את המקום מרחוק" מגדים כה תשנ"ו עמ' 79): בהר סיני נאמר "ואל-הזקנים אמר שבו-לנו בזה עד אשר נשוב אליכם" (שמות כד, ד), בעקידה נאמר "וירא אברהם אל-נעריו שבו-לכם... ונשובה אליכם" (בראשית כב, ה). אולי זו הסיבה שאברהם לא מספר לנעריו שהוא הולך להעלות את יצחק לעולה, אלא אומר להם "נלכה עד-כה ונשתחוה ונשובה אליכם" (פסוק ה). אי אפשר לספר לנערים מה הולך לקרות, כי הם לא יבינו את הדבר באופן נכון, זה לא לרמתם, למדרגתם. יכול להיות שאברהם לא מספר להם כי הוא בעצמו עדיין לא במדרגה הזו, הוא עצמו עדיין לא יכול לתאר במדויק מה יהיה.

¹⁴ עיין על כך בספרו של שמעון בר אפרת, העיצוב האומנותי של סיפור המקרא, ספריית פועלים, ישראל 1984, עמ' 159-160.

מה משמעות ריבוי הפעלים, מיעוט הדיבורים והעלמתן של הרגשות והמחשבות? נראה שמשמעות מיעוט הדיבורים היא, שבשעה של ניסיון כזה הדיבור לא מסוגל לבטא את עומק המחשבות. כל דיבור יחוויר למול גודל החוויה והעוצמה הפנימית שישנה באברהם (וביצחק). אולם, צריך לומר יותר מזה. התורה בחרה שלא לגלות את רחשי ליבו של אברהם. בפרשה זו התורה רוצה להראות את החשיבות שבשמיעה לציווי האלוקים גם כשהוא לא מובן לבשר ודם. לכן בחרה התורה להדגיש את הציות, את המעשים, ולא את המחשבות. אברהם עשה את כל מה שא-להים אמר לו לעשות בלי שום טענה או הסתייגות. אברהם לקח את בנו והלך להעלותו לעולה. אברהם לא הפיל דבר מכל דברי א-להים¹⁵.

כאן המקום להוסיף הערה כללית על הנאמר לעיל. אפשר להתבטל לאלוקים בשני אופנים: 1. אפשר להתבטל ע"י כך שאדם כופה את עצמו, כובש את רצונו על מנת לעשות את רצון קונו. אדם מקטין את עצמו, כדי לתת מקום לקב"ה. 2. אפשר להתבטל ע"י כך שאדם מאמץ לעצמו את רצון ה', הופך את רצון ה' לרצונו. בכך האדם מתמזג ומתאחד עם הקב"ה. אפשר להבין את ההתבטלות של אברהם באחד משני האופנים האלו¹⁶.

אהבתו הגדולה של אברהם

האם התבטלות של אברהם לא-להים הופכת את העלאת יצחק לעולה לקלה יותר? האם משמעות ההתבטלות לא-לוקים היא שכדי להצליח להתבטל לא-להים, יצחק הופך להיות לא כל כך אהוב וחשוב ומשמעותי לאברהם, ולכן ממילא אברהם מוכן להיענות לצו הא-להי ולהעלות את בנו לעולה? במילים אחרות, האם ההתבטלות לא-לוהים גורמת לשאר הדברים בחיים לאבד את משמעותם, לשאר הערכים בחיים לאבד את חשיבותם?

בפרשת העקידה קיים דו-שיח קצר ויחיד בין אברהם ליצחק. תוכן הדברים והאופן בו התורה מעצבת את הדו-שיח, מאפשרים לנו לפתוח חרף הצצה צר לעולמו הפנימי של אברהם.

¹⁵ עוד על כך בספרו של צבי אדר, הסיפור המקראי, ירושלים תשכ"ח, עמ' 30-39, ובמאמרה של גוטמן "פרשת העקידה בהשוואה לפרשת אדם הראשון בגן עדן", בתוך מגדים יב, אלון שבות, תשנ"א עמ' 17.

¹⁶ בעל השפת אמת (פרשת וירא שנת תרמ"א ד"ה בפסוק) הלך בכיוון הראשון, ואילו מלשון הרב קוק נראה שהלך בכיוון השני (עולת ראי"ה עמ' פב-ק).

על אף שידוע לנו שאברהם הוא אביו של יצחק, ושיצחק הוא בנו של אברהם, בפרשה כולה בכלל, ובפסוקים אלו בפרט, קיימת חזרה מרובה על המילים אב-בן. נראה שחזרה זו באה להדגיש ולציין את האהבה המרובה הקיימת בין האב הזקן לבנו-יחידו-אהובו.

נתבונן בסגנון פניית יצחק לאביו ומענהו של אברהם לבנו בפסוק ז :

"ויאמר אבי, ויאמר הנני בני, ויאמר הנה האש והעצים ואיה השה לעלה"

סגנון זה מקביל לסגנון פנייתו של א-להים לאברהם ומענהו של אברהם לא-להים בפסוק א :

"ויאמר אליו אברהם, ויאמר הנני. ויאמר קח-נא את-בנך... והעלהו שם לעלה"

כאשר יצחק שואל את שאלתו צובטת הלב "ואיה השה לעלה"¹⁷, אנחנו שומעים ברקע את ציווי של הקב"ה, "קח-נא את-בנך... והעלהו שם לעלה".

ההקבלה בין פניית יצחק לאביו ובין פניית א-להים לאברהם מחדדת את העובדה שאברהם עומד הן מול א-להים והן מול יצחק בנו. כך הכתוב מעמיד בפנינו את גודל מחויבותו של אברהם לציווי הא-להי (ואת גודל אהבתו של אברהם לא-להים), מול גודל אהבתו של אברהם ליצחק, ואת הסתירה הכואבת והבלתי ניתנת לגישור בין שני הדברים. אברהם אוהב את יצחק אהבה גדולה. המחויבות לקיום הצו האלוקי לא מפסיקה או ממעיטה את אהבתו הגדולה של אברהם לבנו, אלא גוברת אפילו על אהבתו הגדולה של אברהם לבנו.

אפשר לומר, שאברהם הולך לעקידה עם יראה גדולה לאלוקים ועם אהבה גדולה לאלוקים, אהבה ויראה שהן גדולות יותר אפילו מאהבתו הגדולה לבנו.

נמצאנו למדים, שההתבטלות לא-להים לא מבטל את שאר החיים, אלא שההתבטלות לא-להים חשובה ומחייבת אף יותר משאר החיים.

"א-להים יראה-לו השה"

יסוד עבודת ה' שבמדרגת ההתבטלות לא-להים מתבררת בתשובת אברהם לבנו.

אברהם עונה ליצחק (פס' ח) "א-להים יראה-לו השה לעלה בני".

¹⁷ שאלתו צובטת את הלב מכיוון שכולם, גם אברהם וגם הקוראים, יודעים שהוא השה, ורק הוא, השה, לא יודע מי השה. השאלה צובטת את הלב, גם מכיוון שהסגנון "ואיה השה לעלה", מזכיר לנו את בשורת הולדת יצחק שהתחילה במילים "איה שרה אשתך" (יח,ט). אגב, גם הביטויים "וישא עיניו וירא" (יח,ב) ו"יקח-נא" (יח,ד) בבשורת הולדת יצחק מקבילים לפרשת העקידה.

מה פירוש המילים 'יראה לו'?

רש"י מפרש 'יראה לו השה, יבחר לו השה'.

רד"ק מפרש 'א-להים יראה לו השה, כלומר, הוא יודע מי יהיה השה והוא יזמינו לנו'.

אם כן, מה פשר תשובת אברהם "א-להים יראה-לו השה לעלה בני"?

נראה שהמשמעות העמוקה של התשובה היא שאלוקים הוא היודע, רק לפניו גלוי הדבר, רק הוא יראה את השה. זו התשובה המהותית האמיתית. הדבר המהותי אותו מבקש אברהם ללמד הוא, שא-להים הוא זה שיראה לו השה לעולה, רק אלוקים הוא הקובע מהי עבודת ה', רק אלוקים יודע את מלוא עומק המשמעות של עבודתנו, ולכן רק עשיית רצון אלוקים הנשגב, הבלתי מושג על ידינו לעיתים, היא תכלית עבודתנו. אברהם הולך לקראת דבר-מה שהוא מבין שהוא עצמו לא מבין אותו, לא יודע אותו. טכנית, חיצונית, אברהם יודע שיצחק מיועד לעולה, אך מהותית, רק אלוקים יראה לעצמו את השה.

יש שהבינו את תשובת אברהם כהתחמקות ממתן תשובה ישירה ליצחק שהוא השה, ויש שהבינו שאברהם בתשובתו מקווה או מתפלל שאלוקים יבחר בסוף בשה ולא ביצחק. ההבנה המוצגת לעיל מנסה לטעון, שתשובתו של אברהם היא היסוד המהותי העומד ביסוד כל ההליכה שלו. ההתבטלות לרצון אלוקים נובעת מההבנה שעבודת אלוקים היא עשיית רצונו. רצון אלוקים הוא הדבר הנשגב ביותר, וכיוון שאין לנו יכולת להבין את עומק רצונו עבודת האלוקים לא תלויה בהבנה שלנו או בהזדהות שלנו איתה. לכן, בניגוד להבנות האחרות, הדו-שיח בין אברהם ליצחק הוא מהותי בהתפתחות המסר של פרשת העקידה, הוא קריטי להבנה עמוקה יותר של ההליכה של אברהם, ולכן אי אפשר לוותר עליו¹⁸.

¹⁸ מבחינה ספרותית, סיום הדו-שיח בפסוק "וילכו שניהם יחדיו" (פסוק ח), בא ליצור מסגרת עם "וילכו שניהם יחדיו" שבתחילת הדו-שיח (פסוק ו). בכך מודגשת יחידת הפסוקים ז-ח כפסוקים מרכזיים בפרשת העקידה.

מדרגה חדשה בעבודת ה'

שיא - "וישלח אברהם את-ידו"

בפסוק י אברהם מקיים את צו ה', "וישלח אברהם את-ידו ויקח את-המאכלת לשחט את-בנו". פסוק זה מכיל מתח עצום. קיים קושי נפשי לקרוא את הפסוק הזה. איך אברהם מסוגל לקחת את המאכלת על מנת לשחוט את בנו? אי אפשר להבין איך אברהם הצליח לעקוד את בנו ולקחת את המאכלת בכוונה לשוחטו, אלא אם מבינים שאברהם הגיע למדרגה בה הוא התבטל לא-להים. העקידה היא המבחן להתבטלות אמיתית: האם אברהם יתמלא כל-כולו בהכרה שהאדם הוא יצור קטן ושפל, חסר בינה ודעת, ביחס לאלוקים הגדול השלם והנשגב, בעל החכמה, הבינה והדעת¹⁹. מבחן זה נעשה בנקודה הכואבת ביותר לאברהם, שהרי הוא מתבקש לפגוע בבנו יחידו, בזרעו, בהמשכו, פגיעה שאי אפשר לתקן. בפסוק י מתברר שאברהם הצליח להפוך את ה'אני' העצמאי שלו לדבר בלתי נפרד מרצון ה', ועלה למדרגה בה רצונו התלכד עם רצון א-להים. אברהם הפך כל-כולו למבצע רצון הא-להים.

התפתחות - "אל-תשלח ירך אל-הנער"

צריך להבין מה פשר המשך הפרשה. לכאורה, עיקר פרשת העקידה נגמר בכך שאברהם מוכן לשחוט את בנו, ובהכרת מלאך ה' בכך. לכאורה, הקרבת האיל וקריאת השם למקום, הם נספח לפרשת העקידה, סוף מרגיע לסיפור שהיה יכול להסתיים בצורה טרגית. אלא שאם כך, לא מובן מדוע התורה מקדישה כל כך הרבה מקום להתרחשות שלאחר פסוק י, לאחר שנוכחנו שאברהם מוכן לשחוט את בנו. כמעט שליש מן הפרשה מוקדש למה שקורה לאחר עמידת אברהם בנסיון.

כוונתנו היא לברר, שבעקבות העמידה בנסיון, אברהם מתרומם למדרגה נוספת, חדשה. במילים אחרות, מה שמתרחש לאחר שאברהם היה מוכן לשחוט את בנו אינו נספח, אלא חלק שני של הסיפור (מפסוק יא והלאה).

¹⁹ כך מתאר הרמב"ם את יראת ה': "והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו... וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה ושפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות" (הלכות יסודי התורה ב,ב)

מבחינה ספרותית, פסוקים יא-יג מקבילים לפסוקים א- י :

מפסוק יא	פסוקים א- י
ויאמר אברהם אברהם ויאמר הנני (יא)	ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני (א)
את-בנך את-יחידך (יב)	את-בנך את-יחידך אשר-אהבת את-יצחק (ב)
אל-תשלח ידך אל-הנער (יב)	וישלח אברהם את-ידו (י)
וישא אברהם את-עיניו וירא (יג)	וישא אברהם את-עיניו וירא (ד)
וילך אברהם ויקח את האיל (יג)	קח-נא את-בנך ... ולך-לך (ב)
ויקרא אברהם שם-המקום ההוא (יד)	וילך אל-המקום (ג)
ה' יראָה (יד)	אלוקים יראָה-לו השה (ח)
שימוש בשם ה'	שימוש בשם אלוקים

מהקבלה זו אנו לומדים שיש כאן פתיחה מחודשת של הסיפור, כעין הפתיחה הראשונה. הסיפור לא נגמר אלא להיפך, נפתח שלב חדש לסיפור. בפסוקים יא-יג נבנית קומה חדשה המבוססת על הקומה שנבנתה בפסוקים א- י. פסוקים יא- יג ממשיכים את פסוקים א-י אבל בקומה גבוהה יותר.

במה מתבטאת הקומה הגבוהה יותר?

א. לאחר שאברהם מוכן לשחוט את בנו, קורא אליו מלאך ה' מן השמים. נתבונן בסגנון של קריאת מלאך ה' אל אברהם ומענהו של אברהם למלאך בפסוקים יא-יב: **"ויאמר אברהם אברהם, ויאמר הנני. ויאמר אל-תשלח ידך אל-הנער"** סגנון זה מקביל לסגנון פנייתו של אלוקים לאברהם ומענהו של אברהם לאלוקים בפסוקים א-ב: **"ויאמר אליו אברהם, ויאמר הנני. ויאמר קח-נא את-בנך... והעלהו שם לעלה" וכן מקביל גם כן לסגנון פניית יצחק לאביו ומענהו של אברהם לבנו בפסוק ז: "ויאמר אבי, ויאמר הנני בני, ויאמר הנה האש והעצים ואיה השה לעלה"**. משמעות הדבר היא, שיש כאן מעין 'יבוא הכתוב השלישי וכריע ביניהם'. הסתירה שהייתה בשלב הקודם, במדרגה הקודמת, נפתרת בשלב החדש. הסתירה בין יראת א- להים, בין מחויבותו של אברהם לציווי הא-להי, לבין גודל אהבתו של אברהם ליצחק נפתרת. מתברר לנו שאין סתירה אמיתית. ה' לא רצה שאברהם ישחט את בנו, אלא רק

שאברהם יהיה מוכן להעלות את בנו לעולה²⁰. ברגע שהתברר בצורה הברורה והמוחלטת ביותר שהמחוייבות לצו הא-להים גוברת על האהבה לבן, ברגע שהתברר "כי-ירא אלוקים אתה ולא חשכת את-בנך את-יחידך ממני", מלאך ה' מודיע לו שלא ישלח ידו אל הנער ולא יעשה לו מאומה.

בקומה הגבוהה (של פסוקים יא ואילך), אין סתירה בין ציווי ה' לבין אהבתו של אברהם לבנו. בקומה הגבוהה, אין משמעותה של עבודת ה' ביטול או הקטנה של כוחות החיים. להיפך, עבודת ה' נותנת מקום לאהבות, לרצונות ולשאר כוחות החיים של אברהם ומתאימה להם. ממילא, עבודת ה' מאפשרת התאחדות ואפילו השלמה הדדית, בין עבודת ה' לבין כוחות החיים של האדם.

ב. מפסוק יא הופך שם א-להים לשם ה'. הנכונות של אברהם לעקוד את בנו, ההתבטלות לאלוקים, מאפשרת את הופעת שם ה', המציין קשר וקרבה²¹. רק על גבי ההתבטלות המוחלטת לאלוקים, יכול לבוא שלב של קשר, מגע, שייכות לה²².

ג. במדרגה החדשה, בקומה החדשה, ישנה עבודת ה' הקיימת דווקא במדרגה זו, כמפורט להלן.

"ויעלֵהוּ לְעֹלָה תַחַת בְּנוֹ"

כדי להבין את עבודת ה' הקיימת בקומה החדשה, צריך להבין קודם כל, מה פשר הקרבת האיל²³.

מדוע חשוב כל כך לתאר לנו, מה אברהם הקריב במקום יצחק? ובכלל, למה אברהם בכלל הקריב דבר מה במקום יצחק, מדוע אברהם לא השאיר את המזבח חסר שימוש לאחר שהתברר ששוב אין לו תכלית?

²⁰ צריך לשים לב ולזכור, שלמסקנת פרשת העקידה, ה' אינו חפץ בקרבן אדם. ה' הוא מקור המוסר, והוא אוסר על אברהם לשחוט את בנו. ה' לא רוצה, ואף פעם לא רצה, שאברהם ישחט את בנו. כבר בתחילת הפרשה נמסר לנו, ללומדי הפרשה, שמדובר בנסיון בלבד, ולא ברצון ראשוני שיצחק ישחט.

²¹ עיין כוזרי מאמר רביעי, ג.

²² ההתבטלות לא-להים מאפשרת למידת הרחמים להתגלות ולהופיע, ההתבטלות לא-להים מְהַפְכֶת את מידת הדין למידת רחמים. יתכן שבגלל זה אנו מזכירים את עקידת יצחק בימי הדין.

²³ רק לאחר שאברהם מוכן לשחוט את בנו הוא נושא את עיניו ורואה את האיל. הביטוי "וישא אברהם את-עיניו וירא והנה-איל" (פסוק יג) מקביל לביטוי "וישא אברהם את-עיניו וירא את המקום מרחוק" (פסוק ד). אפשר, שכמו שרק לאחר שיצא לדרך הגיע למדרגה בה זכה לראות את המקום, כך גם כאן, רק לאחר ששלח ידו אל בנו יש לו היכולת לשאת את עיניו ולראות את האיל.

דבר נוסף שאיננו מובן הוא מדוע מלאך ה' מתגלה פעמיים ולא אומר את כל דברו בפעם הראשונה, מדוע מלאך ה' מברך את אברהם רק בהתגלות השנייה (פסוקים טו-יח) לאחר הקרבת האיל וקריאת שם המקום, ולא בסוף ההתגלות הראשונה (פסוקים יא-יב), לאחר שאברהם עמד בנסיון.

התשובה טמונה בפסוק יג, "וילך אברהם ויקח את-האיל ויעלהו לעלה תחת בנו". התשובה טמונה בכך, שהאיל הוא "תחת בנו", תחת יצחק. לעיתים, משמעות המלה תחת היא שפלוני ממשיך את הקודם לו, הוא בא במקומו, כמו "כי שת-לי א-להים זרע אחר תחת הבלי" (בראשית ד,כה), "ישב-נא עבדך תחת הנער" (בראשית מד,לג), כלומר, האיל מחליף את יצחק ותופס את מקומו כאילו הוא יצחק. הקרבת האיל במקום יצחק, לא גורעת מעוצמת הנכונות לשחוט את יצחק. הקרבת יצחק לעולה לא נפסקה, היא רק שינתה צורה. הקרבת האיל תחת יצחק מתווה דרך חדשה בעבודת ה' הכוללת את כל יראת הא-להים וההתבטלות אליו שיש בעקידת הבן, תוך כדי הקרבת האיל²⁴. דרך חדשה זו בעבודת ה', מיושמת בהקרבת הקרבנות במשכן ובמקדש.²⁵

²⁴ דבר זה מסביר מדוע גם לאחר שיצחק ירד מעל גבי המזבח ובמקומו עלה האיל, עדיין המלאך מכנה זאת "ולא חשכת את-בנך את-יחידך".

²⁵ האיל של עקידת יצחק הוא יסוד קרבן העולה שעתידיים בניו של אברהם להקריב במשכן ובמקדש. קרבן העולה הוא העתק של עקידת יצחק (ענין על כך עוד בפירושו דעת מקרא, בראשית, עמי קכז-קכח):

עקידת יצחק (בראשית כב)	קרבן העולה (ויקרא א)
והעלהו שם לעלה (פסוק ב) ויעלהו לעלה (פסוק יג)	אם-עלה קרבנו (פסוק ג)
ויערך את העצים (פסוק ט)	וערכו עצים על האש (פסוק ז)
וישם אתו על-המזבח ממעל לעצים (פסוק ט)	ערכו... על העצים אשר על האש אשר על המזבח (פסוקים ז-ח)

לאור זאת, גם בקרבן העולה אמור להישמר אותו עקרון של "ויעלהו לעלה תחת בנו". עקרונית, אדם היה אמור לבוא ולהקריב את עצמו לעולה על המזבח. מכיון שקרבן אדם מאוס בעיני ה', האדם מקריב תחתיו בהמה לקרבן עולה. אולם, יראת הא-להים, ההתבטלות המוחלטת לא-להים שהייתה קיימת אילו הוא היה מקריב את עצמו, צריכה להישאר ולא להתפוגג.

הרש"ר הירש (בראשית כב,ה) מפרש באופן דומה, שדברי אברהם "ונשתחוה" (פסוק ה) הם הפעולה המהותית בהקרבת קרבן, כיוון שהאדם, מהותית, מביא את עצמו לקרבן. וכן כתב בעל השפת אמת (ויקרא תרמ"ג). דברים דומים כתב הרמב"ן בטעם הקרבנות (ויקרא א,ט ד"ה עולה): "...ויזרוק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו, כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה, כי חטא לאלוקיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו, לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכופר הקרבן הזה, שיהא דמו תחת דמו...".

רק לאחר הקרבת האיל מתברר על איזה שה נאמר "אלוקים יראה-לו השה". רק בשלב זה מתברר לגמרי באיזה שה א-להים רוצה ובוחר. השה שאלוקים רוצה בו הוא האדם שבאים להקריב אותו על המזבח לעולה, ותחתיו מקריבים איל או שה. וכן לדורות הקרבן שה' רוצה הוא בהמה כתחליף לאדם.

דבר נוסף שמתחדש במדרגה זו הוא, שלא ה' מצווה לקחת איל אלא אברהם מעצמו בוחר לקחת איל ולהעלותו לעולה תחת בנו. בניגוד לציווי הכפוי להעלות את יצחק לעולה מתוך התעלמות מרצון אברהם, בניגוד לציווי הדורש את ביטול רצון אברהם לרצון אלוקים, עבודת ה' של השלב החדש היא עבודה הבאה מרצונו ומיוזמתו של אברהם. כך גם קרבן העולה קרב דווקא "לרצונו" (ויקרא א, ג). הקרבן צריך לבוא דווקא מתוך הרצון העצמי של המקריב. כלומר, עבודת ה' המתחדשת כאן היא שהאדם מעצמו מחליט לשעבד את רצונו לרצון קונו. האדם מרצונו בוחר להקריב את עצמו לה', ומביא שה תחת נפשו.

"ויקרא אברהם שם-המקום ההוא ה' יראה"

רק לאחר שמתחדשת עבודת ה', המיוחדת למדרגה החדשה, מופיע שמו של המקום. שם המקום נקרא על שם העבודה שהתחדשה בעקבות הקרבת האיל. כאשר עבודת ה' היא שמהותית באים להקריב אדם, ותחתיו מקריבים איל או שה, שהוא השה שה' יראה, אז המקום נקרא ה' יראה. כלומר, תכונת המקום היא ששם מקריבים שה שה' יראה.^{26, 27}

²⁶ בהסברנו זה הלכנו באופן כללי בעקבות הרד"ק שמסביר ששם המקום הוא ה' יראה על שם שא-להים יראה לו השה. המשך הפסוק - "אשר יאמר היום בהר ה' יראה" פירושו שבהר שבו ה' יראה (=בית המקדש, מקום המזבח) יספרו על היום הזה שבו אברהם העלה את בנו יצחק לעלה. רש"י מפרש שהמקום נקרא ה' יראה על שם זה שה' יבחר לו את המקום הזה להשרות בו שכינתו ולהקריב בו קרבנות. כוונת הפסוק "אשר יאמר היום בהר ה' יראה" היא שלאורך הדורות כל יום יאמרו שבהר הזה ה' יראה לעמו.

²⁷ יש מקום להעיר, שהשרש ר.א.ה. מופיע חמש פעמים בפרשה:

"וירא את המקום מרחוק" (פסוק ד)

"אלוקים יראה לו השה" (פסוק ח)

ובדרך של צליל נופל על צליל "כי עתה ידעתי כי-ירא אלוקים אתה" (יב)

"וירא והנה איל" (פסוק יג)

"ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה

אשר ייאמר היום בהר ה' יראה" (פסוק יד)

יש קשר בין יראת אלוקים של אברהם, בין ראיית השה ובין שם המקום - ה' יראה.

1. המעגל הראשון הוא מעגל הברכות. תחילת הפרשה מתחילה בציווי להקריב את יצחק המבטל את כל הברכות שה' נתן לאברהם. הפרשה נגמרת בכך שהברכות חוזרות לאברהם וביתר שאת.
 2. המעגל השני, הפנימי יותר, הוא מעגל המקום. בתחילת הפרשה ליעד שאברהם הולך אליו אין שם, הוא תמיד נקרא "המקום"³⁰. לקראת סוף הפרשה אברהם מעניק למקום שם, ובעצם מברר את מהותו.
 3. המעגל השלישי, הפנימי ביותר, הוא המעגל של השה, של עבודת ה'. בתחילה, יצחק שואל "ואיה השה לעלה" ואברהם עונה לו "אלוקים יראה-לו השה"; זהות השה ומהות השה נשארת לא ברורה. לבסוף, כאשר אברהם מקריב את האיל, מתברר מי הוא השה ומה היא עבודת ה' הרצויה.
- מרכז המעגל השלישי הוא הנכונות המוחלטת של אברהם לשחוט את יצחק, המיצוי המוחלט של האפשרות שיצחק הוא השה וזה פותח פתח להבין מיהו באמת השה. לאחר שאברהם מוכן להקריב את בנו, המלאך מודיע לו שיצחק איננו השה. דבר זה מאפשר לאברהם לחפש שה אחר, ולחדש שיא בעבודת ה'.

מעגל הברכות - הברכות מתבטלות	פס' א-ב
מעגל המקום - למקום אין שם	פס' ג-ו
מעגל השה- מיהו השה?	פס' ז-ח
מרכז מעגל השה	פס' ט-יב
מעגל השה - מתברר מיהו השה ומהי עבודת ה' הרצויה	פס' יג
מעגל המקום - למקום ניתן שם	פס' יד
מעגל הברכות - הברכות חוזרות וביתר שאת	פס' טו-יח

רק סגירת מעגל פנימי יותר מאפשרת לסגור מעגל חיצוני יותר. רק הקרבת האיל והבירור מהו השה הראוי בעיני ה' מאפשרת לקרוא למקום בשם, ורק קריאת המקום בשם מאפשרת למלאך לחזור ולתת לאברהם את הברכות.

מבנה זה מראה שהמעגל המרכזי בפרשת העקידה הוא מעגל השה, מעגל עבודת ה'. מרכז פרשת העקידה הוא החידוש של שתי המדרגות בעבודת ה'; לשם הכל חותר, ומשם הכל נבנה.

³⁰ שלש פעמים היעד נקרא "המקום" (פסוקים ג, ד, ט).

סוף דבר

פרשת העקידה פורשת בפנינו את התהליך שאמור לעבור עובד ה', תהליך המעצב את הדגם הרצוי של עובד ה' ושל עבודת ה'. פרשת העקידה מלמדת אותנו, שראשית עבודת ה' דורשת מאיתנו התבטלות מוחלטת לאלוקים. רק עמידה כזו, בבחינת עבד מול אדוניו תוכל להביא אותנו למדרגה הבאה, מדרגה שבה עבודת ה' נותנת מקום לרצון שלנו ונובעת מהרצון שלנו. רק דרך נכונות לוותר על החשוב והיקר לנו, אפשר להגיע למצב שבו עובדים את ה' ומרגישים אחדות ושלמות עם עבודת ה', מצב שבו עובדים את ה' מתוך התחברות פנימית ונפשית.

ניתן לחשוב שהשלב השני הוא עצמו התכלית ושהשלב הראשון הוא רק כלי, דרך הכרחית כדי להגיע אליו. אולם, השלב הראשון הוא לא רק שלב בדרך, אלא חלק מעיצוב דמותו הסופית של עובד ה'. רק המעבר דרך השלב הראשון אל השלב השני יתן לנו, בסופו של דבר, עבודת ה' שיש בה מצד אחד התאמה והתחברות, ומצד שני את כל מסירות הנפש והעוצמה הרוחנית שיש בעבודת ה' מתוך הקרבה.

